

ÚVOD.

Účel těchto listů jest agitační. Mají totiž sloužiti na podporu pokusu, jež právě podniká Hypoteční banka království Českého, aby povzbudila dlužníky knihovní k čilejšímu konvertování dluhů dosud nepřiměřeně vysoko úrokovaných v níže zúročitelné.

Šířiti se o prospěšnosti těchto konversí bylo by snad zbytečno. Obecný jest stesk na tíseň rolnictva ustavičně se vzmahající. Upínáme svou pozornost dychtivě na veliké, obsáhlé, obyčejně ale ještě nedozralé, někdy i liché projekty, jež mají přinést spásu. Ale nedbali jsme dosti rozličných menších prostředků, které jsou na snadě a mohou aspoň v některých kusech přinést vítané úlevy. Do oboru těchto malých, ale neprávem podceňovaných prostředků náleží i konverse pozemkových dluhů. Význam jejich objasní snad nejlépe číselný příklad.

Usnešením rady říšské byl letos kontingent daně gruntovní pro celé Předlitavsko ve prospěch poplatníků snížen o dva a půl milionů zlatých. Dle dosavadního poměru, jakým království České na celkové náležitosti daně gruntovní mělo účastenství, případně z této slevy na království české okrouhle asi 770.000 zl. r. m.

Postavíme nyní proti tomu jinou skutečnost.

Koncem r. 1893 činil celý stav knihovních dluhů v Čechách (vyjmaoc železničné) 1.256,985.611 zl. V sumě této zahrnuty jsou čtyři skupiny dluhů knihovních, podle kterých se rozřídíjí úřední výkazy o zadlužení pozemkovém. Jsou to jednak dluhy zapsané v deskách zemských, pak dluhy váznoucí na t. zv. majetku městském, na majetku horním a konečně na majetku „ostatním“. Majetkem „městským“ vrozumívají naše úřední statistické výkazy jen všechny nemovitosti zapsané do kněh vedených při sborových soudech I. stolice, k čemuž pro Čechy (v úřední statistice) jsou připočtény ještě nemovitosti zapsané do knih vedených u okresních soudův čtyř velkých předměstských obcí pražských. „Ostatním“ majetkem vrozumívá se tedy všecken, jenž jest zapsán

v pozemkových knihách při ostatních soudech okresních. Z toho vychází, že tento posléz uvedený majetek „ostatní“ není veskrz majetkem rolnickým, nýbrž že jest v něm obsažen dosti značným podílem i domový majetek městský, což nejlépe poznáme, když si uvědomíme, že jsou zde na př. zahrnuta i města jako Ústí n. L., Teplice, Karlovy Vary, Kolín a j. Arciř zase naopak v „městském“ majetku, na který se vztahují knihy vedené při sborových soudech I. stolice — tedy v Čechách n. př. v Praze, Chrudimí, Kutné Hoře, Písku, Táboře a j. — pojata jest i část více méně značná pozemkového majetku rolního.

Z toho všeho jest viděti, kterak jest nesnadno, ano nemožno, učiniti si jen poněkud přesnější obraz o skutečném stavu zatížení rolního a lesního majetku knihovními dluhy. Jen to víme, že v majetku zapsaném v deskách zemských (kterýž arci také něco domového obsahuje) a v tak zv. „ostatním“ převážná část připadá na rolní a lesní. Z výše uvedené celkové sumy 1,256,985.611 zl. připadlo koncem r. 1893

na majetek v deskách zemských zapsaný . . .	145,167.528 zl.
na „ostatní“	878,107.340 zl.
dohromady tedy	<u>1.023,274.868 zl.</u>

Netreba připomínati, že číslo to značí sumu dluhů na obou řečených druhích majetku knihovně zapsaných, nikoliv ale vskutku dosud váznoucích. Víť každý znalec věci dobře, že vždy zůstává dosti značná část těch dluhů, již splacená, z jakýchkoliv příčin v knihách nevymazána. I tak zahrnuta jest v miliardě dluhové, na obou jmenovaných kategoriích majetkových váznoucí, dosti značná, číselně nám naprosto neznámá suma dluhů domových a pak dluhů vůbec již zcela neb z nějaké části shlazených. Leč i kdybychom, přihlízejíce k těmto skutečnostem a v počet berouce i dluhy bez úroků zapsané, naschvál předpokládali, že skutečný stav úrokovovaných dluhů, váznoucích na vlastním rolním a lesním majetku, není víc než asi dvě třetiny té vykázané miliardy, tedy by přece každé půlprocento, o něž by se podařilo příslušné břímě úrokové průměrem snížit, dalo roční úsporu přesahující 3 miliony zlatých, tudíž dobře čtyřikrát tolik, jako činí pro království České celé nyní povolené snížení daně gruntovní, a více než čtvrtinu naší celé dosavadní roční náležitosti této daně. Čísla, která budou dále uvedena, ukáží, kterak ve velikém oboru dluhův knihovních tížících zrovna menší živnosti rolnické není nemožno ještě daleko znač-

nější stlačení závazku úrokového, nežli se tu pro průměr předpokládalo a za příklad vzalo.

To jsou věci, které, tuším, zasluhují, aby se nad nimi každý, kdo oceňuje dosah panující tisně rolnické, trochu zamyslí. Nyní zvláště, když jest už zjevno, že aspoň pro nejbližší dobu nová oprava státních daní přímých nějaké polevy v břemenech samosprávních sotva přinese, ba snad i opak, náleželo by horlivě se uchopiti každé naskytující se možnosti k umenšení břemen rolníkových. Obecná zkušenost nás však poučuje, že nedostačí přenechatí napořád jen věc sobě samé, až dlužníci, podrobeni zbytečně vysokému nákladu úrokovému, sami postřehnou svůj prospěch a nabízené příležitosti se platně uchopí. Velcí držitelé pozemkoví a městští majitelé domů, stojící beztoho zřídliům levnějšího úvěru blíže, zpravidla ovšem nepotřebují zvláštního povzbuzení, protože o všech příležitostech jim příznivých vůbec snáze se dovidají. Jinak jest u držitelů malých a často i středních statků rolnických, zvláště v krajinách odlehlejších. Poučení náležité dochází k nim vůbec po cestách méně schůdných a odhodlání jejich vyhledává živějšího povzbuzení. Jíti jim v obojím tom směru na ruku bude skutkem vlastenecky záslužným pro všecky ty, kteří by rádi nějak platně osvědčili svůj zájem na hospodářském dobru lidu svého.

Pro všecky, jejichž bezprostředného hmotného prospěchu se otázka zde naznačená dotýká, jakož i pro ty, kteří by svůj zájem o dobro rolnictva platněji než pouhým povšechným krasořečením chtěli osvědčiti, psány jsou stránky následující, ve kterých jest shrnuto i částečně šíře rozvedeno, co pisatel jednak pověděl již ve zvláštním Pamětním spise podaném v červnu 1895 ředitelstvu Hypoteční banky království českého, jednak pak uveřejnil v pojednání „Některé úvahy o poměrech úrokových v Čechách“ v „Obzoru národohospodářském“ (Ročn. I. č. 2-4), jakož i v člancích, stejně jako přítomná knížka nadepsaných, v č. 167, 168 a 175 letošního ročníku „Hlasu Národa“.
